

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ХАРКІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н.КАРАЗІНА

ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ

КАФЕДРА ПРИКЛАДНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: Особливості вольової сфери у інтернет-залежної студентської молоді

Студентки 4 курсу групи ЗПС-41
першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти освітньо-професійної програми
«Психологія» за спеціальністю 053 –
ПСИХОЛОГІЯ
Глушко О.О.

Керівник к. психол. н., доц. Барінова Н.В.

Чотирьохрівнева шкала оцінювання _____
Кількість балів: _____

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

м. Харків – 2025 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВОЛЬОВОЇ СФЕРИ В ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	6
1.1. Визначення феномену інтернет-залежності	6
1.2. Поняття вольової сфери особистості	11
1.3. Особливості вольової сфери в контексті молодості як вікового періоду, пов'язаного зі здобуттям вищої освіти	15
Висновки до розділу I	18
РОЗДІЛ II. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВОЛЬОВОЇ СФЕРИ В ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	20
2.1. Мета, завдання, гіпотеза, характеристика вибірки	20
2.2. Методи дослідження	21
2.3. Визначення виразності інтернет-залежності у студентської молоді	23
2.4. Дослідження вольової сфери студентської молоді	25
2.5. Визначення особливостей вольової сфери в інтернет-залежної студентської молоді	31
Висновки до розділу II	36
ВИСНОВКИ	39
ЛІТЕРАТУРА	41

ВСТУП

Актуальність проблеми. В умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій та зростання ролі інтернету в житті сучасної молоді питання інтернет-залежності набуває все більшої актуальності. Студентська молодь як активна частина суспільства є найбільш уразливою до негативного впливу надмірного використання мережевих ресурсів. Ця проблема охоплює не лише аспекти академічної успішності, але й впливає на психологічне благополуччя, міжособистісні стосунки та формування особистісних характеристик.

Однією з важливих сфер, на яку впливає інтернет-залежність, є вольова сфера особистості. Вольові процеси забезпечують здатність до самоконтролю, прийняття рішень та подолання труднощів, що є критично важливими для успішного навчання та соціалізації. Втрата або зниження рівня розвитку цих якостей може призвести до зниження мотивації, прокрастинації та втрати життєвих орієнтирів.

Актуальність дослідження полягає у необхідності глибшого розуміння механізмів, через які інтернет-залежність впливає на вольову сферу студентів, з метою розробки ефективних психокорекційних програм та профілактичних заходів. Таким чином, дослідження особливостей вольової сфери інтернет-залежної студентської молоді є важливим кроком до вирішення актуальної соціально-психологічної проблеми сучасного суспільства.

Об'єкт дослідження: вольова сфера особистості.

Предмет дослідження: вольова сфера студентської молоді в контексті інтернет-залежності.

Мета роботи: дослідити особливості вольової сфери в інтернет-залежної студентської молоді.

Завдання:

1. Провести теоретичний аналіз проблеми вольової сфери студентської молоді в контексті інтернет-залежності.
2. Визначити виразність інтернет-залежності у студентської молоді.
3. Визначити особливості локусу контролю інтернет-залежної студентської молоді.
4. Визначити особливості вольової саморегуляції та організації інтернет-залежної студентської молоді.

Методики:

1. Методика «Інтернет залежність» (К. Янг, в україномовній адаптації Г. Ващинець).
2. Опитувальник локусу контролю Роттера (адаптація Л. Кадишева).
3. Методика дослідження вольової саморегуляції Т. Пашукової.
4. Методика дослідження вольової організації особистості (україномовна адаптація: М. В. Лемак, В. Ю. Петрище).

Методи математистики:

- 1) З метою вивчення міри виразності досліджуваних змінних використовувалися описові статистики;
- 2) Для визначення зв'язку інтернет-залежності та показників вольової сфери досліджуваних використовувався кореляційний аналіз Спірмена.
- 3) В ході визначення особливостей вольової сфери в інтернет-залежних досліджуваних застосовувався порівняльний аналіз незалежних вибірок за методом Манна-Уїтні.

Гіпотеза: в інтернет-залежної студентської молоді, у порівнянні з однолітками, що не мають інтернет-залежності, виявляється більша екстернальність локусу контролю, менш розвинена вольова саморегуляція, і менш розвинена вольова організація особистості.

Вибірка. У дослідженні взяли участь студенти факультету психології, а також економічного та біологічного факультетів Харківського

національного університету імені В.Н. Каразіна, у кількості 96 осіб, які за підсумком застосування методики діагностики інтернет-залежності були розподілені на дві групи: 1) група осіб з ознаками залежності (55 учасників) та 2) група осіб без ознак залежності (41 учасник). Вік досліджуваних знаходився в межах від 17 до 25 років. Серед них було: 41 особа чоловічої статі; 55 – жіночої.

Очікувана практична значущість. Результати дослідження можуть стати основою для розробки тренінгових програм, спрямованих на розвиток вольових якостей студентів, що були недорозвинені внаслідок залежності від інтернету. Крім того, отримані дані можуть бути використані в освітніх закладах для проведення профілактичних лекцій та семінарів, спрямованих на формування стійкості до інтернет-залежності серед молоді.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВОЛЬОВОЇ СФЕРИ В ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

1.1. Визначення феномену інтернет-залежності

Зародження інтернету як техногенного явища розпочалося у середині ХХ століття із появою концепції глобальних обчислювальних мереж. Проте відносно загальнодоступним для звичайних користувачів інтернет став лише у 1980-х роках; а вже на початку 90-х науковці зі всього світу почали звертати увагу на те, що, окрім очевидної користі від глобальної мережі (наприклад, полегшення дистанційної комунікації), існує ще один ефект – надмірне занурення людини у віртуальне середовище, пов'язане з ускладненнями самоконтролю щодо даного процесу.

У 1994 році А. Голдберг вперше визначив описаний феномен як поведінковий розлад, що у підсумку був названий дослідником інтернет-залежністю [43]. Вчений характеризував його як неподоланий потяг до постійного перебування у веб-мережі, пов'язаний зі зниженням зацікавленості особистості у багатьох аспектах, інтерес до яких є притаманними нормальній, психічно здоровій особистості: до професійної або навчальної діяльності, до соціального оточення, до офлайн-розваг, до стосунків, і навіть до власної персони.

Ідеї Голдберга отримали продовження свого розвитку у наукових роботах К. Янг [44]. Дослідниця, взявши за основу визначення феномену інтернет-залежності Голдберга, - тобто її визначення як неподоланного потягу до постійного перебування у веб-мережі, дещо його розширила, додавши таку характеристику, як нав'язливість.

Крім того, К. Янг здійснила спробу систематизувати та впорядкувати усі наявні на той час дані щодо зазначеного розладу, на основі чого вона виділила підтипи інтернет-залежної поведінки. По-перше, до них нею був віднесена нав'язлива веб-навігація (або веб-серфінг), - тобто

тривалий перехід по множині веб-сторінок. При цьому авторка відзначала, що у багатьох випадках нав'язливий веб-серфінг не є пов'язаним з будь-якою пошуковою метою – залежна людина переходить з однієї сторінки на іншу, на маючи ані осмисленості у навігації, ані конкретизованого пошукового інтересу. По-друге, К. Янг виділила такий підвид інтернет-залежної поведінки, як неконтрольована прихильність до мережево-ігрових активностей. В даному випадку мова йде про неспроможність людини контролювати власний потяг до сюжетних віртуальних ігор або навіть до азартних, - пов'язаних з програшем/виграшем грошей. По-третє – дослідниця наполягала на доцільності виділення в окрему категорію такого різновиду інтернет-залежності, як віртуальні знайомства. В даному випадку слід мати на увазі жагу до встановлення нових віртуальних зв'язків з метою забезпечення подальшої онлайн-комунікації. Нарешті, останнім підвидом інтернет-залежності К. Янг виділяє кіберсексуальну аддикцію – неподоланне, гіперболізоване прагнення до відвідування веб-ресурсів, що мають еротичне чи порнографічне наповнення [44].

Варто відзначити, що запропонована ще у 1990-х роках К. Янг концепція інтернет-залежності була настільки обґрунтованою та ретельно пропрацьованою, що вона лишається актуальною і по нині [26]. Зокрема, сучасний психодіагностичний інструмент, спрямований на виявлення даної аддикції, здебільшого опирається саме на положення К. Янг, - хоча при цьому він регулярно проходить реадaptaцію та ревалідизацію у змістовному контексті, - що є цілком закономірним, з огляду на стрімкий та динамічний розвиток глобальної мережі: наприклад, якщо на зорі вивчення інтернет-залежної поведінки перебування у мережі протягом двох годин вже вважалося симптомом аддикції, то сьогодні даний часовий параметр є у рази більшим. Проте, відзначимо, що сам принцип додатного зв'язку тривалості перебування у віртуальному середовищі та залежності, запропонований К. Янг, все одно зберігається.

Після отримання напрацювань К. Янг вектор вивчення інтернет-залежності був спрямований на розширення уявлень щодо симптоматики, за якою можна з найбільшою ефективністю визначати даний поведінковий розлад. Так, М. Орзак запропонувала диференціювати симптоми інтернет-залежності, розподіляючи їх на фізіологічні та психологічні [41]. Дана класифікація користується визнанням і популярністю серед науковців у в наші дні. До фізіологічних симптомів інтернет-залежності М. Орзак віднесла виникнення проблем у ланках нервово-м'язових з'єднань внаслідок тривалого статичного перенапруження, головні болі, розлади травлення, сухість в очах, викривлення у режимі сон-бадьорість тощо. Серед психологічних проблем нею були виділені такі як: різка зміна настрою в бік покращення в момент, коли у людини виникає можливість увійти до інтернету, і в бік погіршення – коли доводиться завершувати сеанс; надвиразні утруднення щодо контролю часу перебування у веб-мережі; зростання хронометричної тривалості сесій перебування в інтернеті; прагнення до обмеження соціальних контактів, цілеспрямована ізоляція від оточення; надзвичайна негативізація психоемоційного стану в умовах відсутності змоги вийти до глобальної мережі; нарощування антисоціальних проявів (наприклад, брехня близьким щодо часу знаходження в інтернеті); проблеми і конфлікти, що мають відношення до роботи, навчання, сім'ї тощо.

Варто відзначити, що після виходу робіт А. Голдберга, К. Янг та М. Орзак масштабних фундаментальних досліджень щодо сутності феномену інтернет-залежності не здійснювалося, - в першу чергу, тому що зазначеним авторам вдалося максимально повно розкрити основні принципи цього явища. Надалі же дослідники зосередилися на вивченні того, як залежність від веб-мережі взаємодіє з іншими психологічними явищами, - тобто, фактично на вивченні її конструктної валідності.

У вітчизняній психології науковий інтерес до інтернет-залежності виник дещо пізніше, ніж на заході, - що є абсолютно закономірним, з огляду на те, що інтернет-технології у східну Європу прийшли вже після того, як

вони отримали відчутного поширення на заході. Так, у роботах Я. Шугайло на основі узагальнення всіх наявних на той час напрацювань з проблематики інтернет-залежності було відзначено, що міра диференціювання даного феномену як розладу є недостатньо переконливою [31]. Дослідниця відзначала, що, оскільки залученість у глобальну мережу являє собою континуальну характеристику, визначення межі, за якою слід констатувати розлад, є науковою проблемою. В якості прикладу Я. Шугайло навела тривалість перебування у веб-мережі як один із параметрів інтернет-залежності: у безвідносному вигляді даний критерій є малоінформативним, адже ця тривалість може зумовлюватися, в тому числі, необхідністю (наприклад, якщо мова йде про професійну діяльність в межах веб-ресурсів), - і в такому випадку надзвичайно важко визначити, чи потяг до віртуального середовища зумовлений адиктивними спонуканнями, чи ні. Тому дослідниця запропонувала визначати межу інтернет-залежності в тій точці континуальності параметрів даного феномену, після якої виникає ризик набуття проблем для психічного чи фізичного здоров'я особистості.

У роботах А. Воропай та А. Шиліної робився акцент на тому, що інтернет-залежність не слід розглядати як самостійний вид аддиктивної поведінки, із зазначенням того, що вона є лише різновидом більш загальної соціальної аддикції [4]. На думку авторів, інтернет-залежна поведінка формується тоді, коли соціально-залежна людина через певні причини не може у повній мірі задовольнити свої адиктивні потреби у реальному середовищі, - і тоді вона шукає цього задоволення у середовищі віртуальному. Хоча, не дивлячись на таку точку зору, змістовна сутність феномену інтернет-залежності, представлена авторами, що розглядалися нами вище, у розумінні А. Воропай та А. Шиліної лишилася незмінною.

Далі, так само як і в зарубіжній психології, вітчизняні дослідники взялися за вивчення чинників та регресорів інтернет-залежності, а також – взаємозв'язаних з нею конструктів. Зокрема, В. Ходан та В. Богуш емпірично встановили, що одним з провідних чинників формування інтернет-залежності

є низька самооцінка особистості [27]. На думку авторів, пояснення цього механізму криється у можливості компенсації відчуття власної неповноцінності за рахунок засобів віртуальної комунікації.

В. Корнієнко з колегами підтвердили зв'язок інтернет-залежності з образом Я, встановивши, що проблеми у диференціюванні негативних і позитивних складових Я-концепції мають надзвичайно високу кореляцією з адиктивною поведінкою, пов'язаною з глобальною мережею [15]. Крім того, автори виявили, що інтернет-залежність виявляє також зв'язок з падінням довіри до себе та психологічного благополуччя. Також було встановлено і задіяння вольової сфери в умовах формування зазначеного розладу, яке проявляється у викривленні самопослідовності.

Н. Бугайова відзначала, що в інтернет-залежної особистості значною мірою викривляється емоційно вольова сфера, - передусім, через когнітивні та психофізіологічні зміни, пов'язані з адикцією [2]. Дослідниця говорила про те, що взаємодія зі світом в такому випадку відбувається з огляду на переспрямування всіх або майже всіх вольових ресурсів з життєво важливих справ на прагнення до забезпечення можливості якомога довшого перебування у веб-мережі.

Те, що інтернет-залежність зачіпає вольову сферу особистості, також було доведено А. Церковним [29]. Так, дослідник встановив зв'язок адиктивної поведінки в контексті долучення до веб-мережі з браком емоційно-вольової зрілості та з нерозвиненістю спроможності особистості до мобілізації власних психологічних ресурсів. Крім того, у список корелятивів інтернет-залежності, згідно з результатами досліджень А. Церковного, увійшли: втеча від самовизначення, уникнення встановлення довірливих стосунків з оточенням та неспроможність до окреслення планів у прийдешній перспективі.

Дані, отримані А. Церковним, були у високій ступені переконливо підтверджені Т. Карабіним [14]. Дослідник виявив, що найбільш сприятливим підґрунтям для формування інтернет-залежності є ситуація недостатності

розвиненості емоційно-вольової сфери та нестачі саморегуляції за додаткового ефекту таких супутніх чинників, як фрустрованість, ригідність та тривожність особистості.

Д. Леван також отримав підтвердження ризику негативізації вольової сфери в умовах набуття інтернет-залежності [19]. Автор вказував, що, з огляду на те, що воля значною мірою є пов'язаною з емоцією інтересу, яка при формуванні адикції значною мірою зміщується з основних аспектів діяльності людини на предмет залежності. Отже, таким чином, вольові процеси слідують за цим зміщенням, згасаючи по відношенню до тих аспектів життя людини, які забезпечують їй повноцінність функціонування.

Таким чином, ми бачимо, що інтернет-залежність являє собою поведінковий розлад, що проявляється у надмірному потязі до перебування у веб-мережі, який важко піддається контролю з боку залежної людини, і який пов'язаний з низкою як психологічних, так і психофізіологічних проблем, - зокрема, зі зниженням соціальної контактності, з негативізацією емоційних реакцій, з розвитком ризику отримання проблем зі здоров'ям і т.д. При цьому інтернет-залежність відбивається на всіх сферах функціонування особистості, і особливо яскраво це проявляється по відношенню до вольової сфери, адже інтернет-залежна особистість демонструє переспрямування вольових ресурсів з життєво важливих справ на прагнення до забезпечення можливості якомога довшого перебування у веб-мережі, недоотримання розвитку емоційно-вольової зрілості, падіння спроможності до мобілізації власних вольових ресурсів тощо.

1.2. Поняття вольової сфери особистості

На сьогоднішній день вольова сфера визначається як одна зі складових більш загальної емоційно-вольової категорії функціонування людини, основним призначенням якої є забезпечення її довільної активності, що включає утримання на прийнятному рівні мотивації, контроль імпульсів,

концентрацію уваги, подолання перешкод, що заважають вирішенню життєвих задач тощо [30].

Багатьма дослідниками визнається доволі вагомий набір функцій, покладених на вольову сферу особистості [5; 17; 21; 30]. По-перше, мова йде про функцію ухвалення рішень – вольовий компонент, що забезпечує свідомість життєвих виборів людини, а також – здатність діяти не тільки з урахуванням поточних умов, а й з огляду на прогнозовані параметри розвитку ситуації та спрямованість на відтерміновані цілі. По-друге – це безпосереднє досягнення цілей як процес досягнення образу результату в ході подолання труднощів, що виникають на шляху до цього. По-третє – регуляція емоцій як феномен, що забезпечує оптимальність балансу між позитивними та негативними переживаннями у відповідності до умов, що складаються. Нарешті, на вольову сферу також покладається і функція побудови адекватних, здорових, продуктивних та екологічних стосунків з оточуючими, облишених імпульсивності та ризику виходу за межі встановлених норм поведінки.

Проте, не дивлячись на однаковість у розумінні змістовної репрезентації вольової сфери різними вченими, погляди на її природу можуть достатньо вагомо різнитися. Підтвердженням цьому є достатньо велика кількість теорій, що дану сферу описують.

Так, в рамках підходу, що отримав назву «Теорія емоцій Джеймса-Ланге», вольова сфера розглядається як елемент системи, утворюваної разом з емоційними процесами. На думку У. Джеймса, вольова сфера була сформована як інструмент саморегуляції емоцій, - отже, саме вона визначає можливість функціонування організму на рівні вищих психічних функцій [39].

У психодинамічному підході З. Фрейда вольова сфера визначається як результат взаємодії несвідомих та свідомих психічних структур, яка формується в процесі саморегуляції внаслідок спроб розв'язання внутрішніх конфліктів, а також – через дію захисних механізмів [33].

Однією з найбільш фундаментальних теорій походження вольової сфери особистості є теорія Е. Райана та Е. Десі, в якій говориться, що зазначена сфера була сформована для забезпечення трьох основних вроджених потреби індивіда, а саме: автономності, компетентності та соціальної приналежності [36]. Так, автори зазначали, що людина від народження є цілковито залежною від дорослих, проте, для того, щоб стати повноцінним членом суспільства, вона має згодом розвинути в собі автономність; і як раз без вольових процесів розрив з тими людьми, від яких людина була початково залежна, є неможливим. Щодо компетентності, - Е. Райан та Е. Десі зазначали, що на сьогоднішній день компетентність, яка формується на основі лише індивідуального емпіричного досвіду окремо взятої особистості, є недостатньою для повноцінного функціонування з урахуванням соціокультурних умов, що складаються на сьогоднішній день; - для цього необхідне засвоєння суспільного досвіду, яке також є неможливим без вольових зусиль. Ну і нарешті, - соціальна приналежність – є так само нездійсненою, якщо людина буде покладатися виключно на власні імпульсивні прояви, що ніяк не обмежуються вольовими зусиллями.

А. Бандура приписує вольовій сфері соціально-когнітивну природу, відзначаючи, що будь-які вольові процеси ґрунтуються на трьох вельми раціональних етапах, що розвиваються послідовно [33]. Цими етапами є: самоспостереження, самооцінювання та самовинагорода. На думку вченого, зазначений вектор дозволяє особистості мати певний орієнтир, у відповідності до якого вона призводить власну поведінку, коригуючи її паралельно, з огляду на норми, що йдуть ззовні, та на внутрішні стандарти, сформовані в ході набуття досвіду. Проте, не дивлячись на визнання соціально-когнітивної природи вольової сфери, А. Бандура підкреслює тісний зв'язок вольових процесів з емоціями та діяльністю, говорячи про те, що розглядати цю сферу є доцільним лише у цілісності зазначеної системи.

У теорії А. Айзена та М. Фішбейна, яка отримала назву теорії запланованої поведінки, вольова сфера визнається зв'язуючою ланкою у

забезпеченні функціонування людини, головним призначенням якої є узгодження, з одного боку, - установки на здійснення дії, а з іншого – нормативних переконань особистості [32].

Також протягом історії вивчення вольової сфери здійснювалися спроби нейробіологічного пояснення даної категорії. Так, А. Дамасіо та М. Бейзер [35] припустили, що вольова сфера визначається межами тих структур головного мозку, нейронний функціонал яких поєднує такі аспекти психічного функціонування, як прийняття рішень та емоційна саморегуляція.

У вітчизняній психології проблема вольової сфери також розроблялася доволі активно. Так, О. Царькова, зробивши узагальнений аналіз напрацювань із зазначеної проблематики, відзначала, що вольову сферу можна розглядати в трьох фундаментальних контекстах [28]. По-перше, як свого роду інформаційний процес, репрезентований у вигляді замкненого контуру, спрямованого на таке відображення дійсності, яке б дозволяло особистості максимально повно реалізовувати довільну діяльність. По-друге, - як засіб розкриття резервних, прихованих, неочевидних ресурсів і можливостей людини в умовах, коли вихідні дані поточної ситуації самі по собі не сприяють цьому. І, по-третє, - як один з факторів загальних здібностей людини, за рахунок якого формуються внутрішні умови для реалізації активності в рамках певного виду діяльності.

М. Кузнєцов також наводив кілька можливих інтерпретацій категорії вольової сфери особистості [17]. Згідно з однією з них, вольова сфера є тим феноменом, який утворюється на основі узгодження психічної активності індивіда з ціннісно-нормативною системою її соціокультурного оточення, визначаючи у підсумку особистісну організацію в цілому. Також автор наводить думку, яка інтерпретує вольову сферу як унітарну систему детермінованих ззовні об'єктивних вимог до репрезентації всіх параметрів, що визначають характер психічної і фізичної активності індивіда.

Отже, ще раз підкреслимо: на сьогоднішній день існує доволі багато поглядів на природу вольової сфери, що доволі суттєво відрізняються один

від одного, проте, всі вони є одностайними у визначенні даної категорії, і в тому, який функціонал вона несе для особистості.

Таким чином, узагальнивши результати проведеного теоретичного аналізу, маємо узагальнити, - що вольова сфера являє собою одну зі складових більш загальної емоційно-вольової категорії функціонування особистості, основним призначенням якої є забезпечення її довільної активності, що включає утримання на прийнятному рівні мотивації, контроль імпульсів, концентрацію уваги, подолання перешкод, що заважають вирішенню життєвих задач тощо. Вольова сфера є однією з найбільш важливих сфер, що визначають повноцінність функціонування особистості, адже саме вона надає їй змогу реалізовувати діяльність, що веде до задоволення потреб найвищого порядку, - навіть в умовах, коли зовнішні обставини є вкрай несприятливими для цього.

1.3. Особливості вольової сфери в контексті молодості як вікового періоду, пов'язаного зі здобуттям вищої освіти

Якщо говорити про період молодості не просто як про віковий етап розвитку особистості загалом, а в контексті здобуття вищої освіти, - як це зазначено у темі нашої кваліфікаційної роботи, - слід відштовхуватися від поєднання двох факторів, - а саме: фактору нормативно-вікових змін і фактору соціальної ситуації розвитку.

Початок студентства припадає точно на завершення юнацького віку і початок молодості. В цьому контексті можна говорити про завершення кризи професійного та особистісного самовизначення і старт навчально-професійної діяльності. Але нормативно на цей саме період припадає початок формування диспозицій щодо пошуку майбутнього партнера з прицілом на подальше формування сім'ї [25].

Таким чином, період студентства виявляється пов'язаним із конфліктом між прагненням до набуття максимальної професійної компетентності та устремлінням в бік інтимної взаємодії з протилежною

статтю. І саме в цьому конфлікті доволі наочно проявляє себе рівень розвитку вольової сфери молодих людей.

Як правило, в нормі, вольові процеси молодої людини вже є достатньо зрілими, - особливо якщо порівнювати їх з особами юнацького чи, тим більше, підліткового віку [25]. Отже, в таких випадках студенти владні долати труднощі вибору, або цілком спрямовуючи вольові зусилля на навчання, або ж, якщо вони все ж наважилися на серйозні стосунки чи шлюб, - на суміщення двох діяльностей із доданням пов'язаних з цим перешкод (брак часу на суміщення, побутові обов'язки, що виникають через сумісне проживання і т.д.).

Якщо ж молода людина увійшла в період студентства з недостатньою зрілістю вольової сфери, - вирішення зазначеного конфлікту може бути пов'язаним з проблемами для неї. Наприклад, така людина може цілком відмовитися від навчання, віддавши абсолютну перевагу побудові шлюбу, до якої вона є більшою мірою схильною в емоційному плані.

Для того, щоб підкреслити специфіку розвитку вольової сфери студентської молоді М. Нечепоренко [21] вів поняття емоційно-вольової культури студентів, яка, згідно з дослідником, включає низку особливих, характерних лише для студентства, параметрів, - а саме: спрямованість на застосування знань, що набуваються, та наявних здібностей у прикладній діяльності; акцентування у перерозподілі вольових зусиль на засвоєння знань та розширення і розвиток загальнокультурної обізнаності; активне набуття творчих компетенцій та естетичних характеристик тощо.

Також дослідник говорив про те, що саме у студентський період для вольової сфери молоді найбільш важливим є її зв'язок з мовленнєвою культурою, - і що саме на розвинення цієї культури йде переважна більшість вольових ресурсів за умови успішного навчально-професійного розвитку студента [21].

В. Олефір та В. Боснюк дійшли висновку, що процеси, які відбуваються у вольовій сфері студентів, - зокрема такі, що стосуються

самоконтролю, самоефективності та життєстійкості, - мають безпосереднє значення для запобігання емоційному виснаженню в процесі навчання [22].

Н. Крейдун, О. Невоєнна та Л. Яворовська виявили зростання вольової саморегуляції студентів впродовж навчання, - що, зокрема, проявляється у тому, що у студентів-магістрів даний процес є достовірно виразнішим, ніж у студентів-бакалаврів [16]. Дослідниці пов'язують це з тим, що здобувачі магістратури мають більш чітке уявлення про актуальність свого навчання, - і цей факт додає більшої усвідомленості, що покладається в основу їхніх вольових процесів.

І. Зуєв, І. Ткаченко, Ю. Гімаєва та К. Малофейкіна розглядають міру розвиненості вольової сфери студентів як складову особистісної зрілості, яка, на думку авторів є визначальною в контексті забезпечення самореалізації [11], а також – суб'єктивного благополуччя [6].

Тобто, в цілому ми бачимо, що особливості вольової сфери студентської молоді визначаються не тільки нормативною ситуацією вікового розвитку, а й неодмінно детермінуються специфікою їхньої навчально-професійної діяльності.

Співставивши результати проведеного нами теоретичного аналізу окремо категорій інтернет-залежності, вольової сфери особистості і особливостей вольової сфери в контексті молодості як вікового періоду, пов'язаного зі здобуттям вищої освіти, ми можемо однозначно підтвердити актуальність піднятої нами проблеми. Як ми бачимо, вольова сфера в контексті періоду студентської молодості є критично важливою і з позиції навчально-професійного становлення, і з точки зору самоактуалізації, і в контексті забезпечення відчуття власного благополуччя. При цьому, як було встановлено раніше на основі вивчення наявних наукових робіт, - інтернет-залежність може здійснювати вкрай несприятливий вплив на вольові процеси студентів. Отже, враховуючи це, ми маємо наголосити на важливості продовження розширення знань щодо особливостей вольової сфери в

інтернет-залежної студентської молоді, що і покладено в основу мети нашої кваліфікаційної роботи.

Таким чином, ми маємо зробити узагальнення, що особливості вольової сфери в контексті молодості як вікового періоду, пов'язаного зі здобуттям вищої освіти відіграють надзвичайно важливу роль для всебічного розвитку особистості в цей період. Ці особливості полягають в тому, що вольові процеси студентської молоді, як правило, спрямовуються на розв'язання конфлікту між прагненням до набуття максимальної професійної компетентності та устремлінням в бік інтимної взаємодії з протилежною статтю. Крім того, вольова сфера студентської молоді характеризується власною емоційно-вольовою культурою, для якої притаманна спрямованість вольових ресурсів на застосування знань, що набуваються, та наявних здібностей у прикладній діяльності; акцентування у перерозподілі вольових зусиль на засвоєння знань та розширення і розвиток загальнокультурної обізнаності; активне набуття творчих компетенцій та естетичних характеристик і т.д.

Висновки до розділу I

1. Інтернет-залежність являє собою поведінковий розлад, що проявляється у надмірному потязі до перебування у веб-мережі, який важко піддається контролю з боку залежної людини, і який пов'язаний з низкою як психологічних, так і психофізіологічних проблем, - зокрема, зі зниженням соціальної контактності, з негативізацією емоційних реакцій, з розвитком ризику отримання проблем зі здоров'ям і т.д. При цьому інтернет-залежність відбивається на всіх сферах функціонування особистості, і особливо яскраво це проявляється по відношенню до вольової сфери, адже інтернет-залежна особистість демонструє переспрямування вольових ресурсів з життєво важливих справ на прагнення до забезпечення можливості якомога довшого перебування у веб-мережі, недоотримання розвитку емоційно-вольової

зрілості, падіння спроможності до мобілізації власних вольових ресурсів тощо.

2. Вольова сфера являє собою одну зі складових більш загальної емоційно-вольової категорії функціонування особистості, основним призначенням якої є забезпечення її довільної активності, що включає утримання на прийнятному рівні мотивації, контроль імпульсів, концентрацію уваги, подолання перешкод, що заважають вирішенню життєвих задач тощо. Вольова сфера є однією з найбільш важливих сфер, що визначають повноцінність функціонування особистості, адже саме вона надає їй змогу реалізовувати діяльність, що веде до задоволення потреб найвищого порядку, - навіть в умовах, коли зовнішні обставини є вкрай несприятливими для цього.

3. Особливості вольової сфери в контексті молодості як вікового періоду, пов'язаного зі здобуттям вищої освіти відіграють надзвичайно важливу роль для всебічного розвитку особистості в цей період. Ці особливості полягають в тому, що вольові процеси студентської молоді, як правило, спрямовуються на розв'язання конфлікту між прагненням до набуття максимальної професійної компетентності та устремлінням в бік інтимної взаємодії з протилежною статтю. Крім того, вольова сфера студентської молоді характеризується власною емоційно-вольовою культурою, для якої притаманна спрямованість вольових ресурсів на застосування знань, що набуваються, та наявних здібностей у прикладній діяльності; акцентування у перерозподілі вольових зусиль на засвоєння знань та розширення і розвиток загальнокультурної обізнаності; активне набуття творчих компетенцій та естетичних характеристик і т.д.

РОЗДІЛ II. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВОЛЬОВОЇ СФЕРИ В ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

2.1. Мета, завдання, гіпотеза, характеристика вибірки

Мета роботи: дослідити особливості вольової сфери в інтернет-залежної студентської молоді.

Завдання емпіричного дослідження:

1. Визначити виразність інтернет-залежності у студентської молоді.
2. Визначити особливості локусу контролю інтернет-залежної студентської молоді.
3. Визначити особливості вольової саморегуляції та організації інтернет-залежної студентської молоді.

Гіпотеза: в інтернет-залежної студентської молоді, у порівнянні з однолітками, що не мають інтернет-залежності, виявляється більша екстернальність локусу контролю, менш розвинена вольова саморегуляція, і менш розвинена вольова організація особистості.

Вибірка. У дослідженні взяли участь студенти факультету психології, а також економічного та біологічного факультетів Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, у кількості 96 осіб. Вік досліджуваних знаходився в межах від 17 до 25 років (середній вік 20,3; стандартне відхилення 1,48). Серед них було: 41 особа чоловічої статі; 55 – жіночої. Одинадцять студентів на момент дослідження навчалися на першому курсі; 29 – на другому; 26 – на третьому; 18 – на четвертому; і 12 студентів навчалися у магістратурі.

Опитування проводилося за допомогою Гугл-форм за підтвердження згоди респондентів на участь в ньому в період з 18-го по 24-те лютого 2025 року.

2.2. Методи дослідження

Для реалізації висунутих в рамках роботи завдань були застосовані такі методики:

1. Методика «Інтернет залежність» (К. Янг, в україномовній адаптації Г. Ващинець).
2. Опитувальник локусу контролю Роттера (адаптація Л. Кадишева).
3. Методика дослідження вольової саморегуляції Т. Пашукової.
4. Методика дослідження вольової організації особистості (україномовна адаптація: М. В. Лемак, В. Ю. Петрище).

Розглянемо ці методики більш детально.

Методика «Інтернет залежність» представлена у вигляді особистісного опитувальника, що містить 20 пунктів, кожен з яких має оцінюватися досліджуваним у відповідності до частоти прояву описаної в твердженні ситуації за шкалою від 1 (дуже рідко) до 5 (завжди).

Результат до 30 балів вказує на відсутність у досліджуваного інтернет-залежності. Відповідно, показник від 30 балів і вище свідчить про наявність ознак даного адиктивного феномену. Крім того, цей діапазон можна також розглядати диференційовано: 31-49 – легка виразність; 50-79 – помірна; 80-100 – надмірна.

В межах нашої роботи, безпосередньо в ході порівняльного аналізу з метою визначення особливостей вольової сфери інтернет-залежної студентської молоді, ми будемо спиратися на дихотомічне диференціювання, - тобто, на критерій виявленості/невиявленості інтернет-залежності. Проте, при вивченні описових статистик нами будуть враховані і більш детальні інтервали даного діапазону.

Опитувальник локусу контролю Роттера – особистісний опитувальний, що складається з 44 пунктів, кожен з яких має оцінюватися досліджуваним за шкалою від -3 (повна незгода) до +3 (абсолютна згода) балів.

Методика дозволяє визначити як інтегральний рівень інтернальності (здатності визнавати власну відповідальність за події життя), так і її парціальні складові в таких сферах, як: досягнення, невдачі, сімейні відносини, виробничі відносини, міжособистісні відносини та здоров'я.

При інтерпретації результатів сирі показники переводяться у стени; показник, вищий за 5,5, свідчить про інтернальний тип особистості; нижчий – про екстернальний.

Методика дослідження вольової саморегуляції являє собою особистісний опитувальник, що складається з 30 тверджень, з якими досліджуваній має або погодитися (так), або не погодитися (ні).

Опитувальник дозволяє визначити як загальний рівень виразності вольової саморегуляції, так і її парціальні складові, а саме: наполегливість та самовладання.

Для інтегральної шкали саморегуляції результат від 12 балів свідчить про високу розвиненість даного феномену; для наполегливості дане значення дорівнює 8; для самовладання – 6.

Методика дослідження вольової організації особистості – особистісний опитувальник, що складається з 56 пунктів, оцінюваних респондентом за шкалою від 0 (безумовно, ні) до 3 (безумовно, так).

Дана методика також дозволяє проводити діагностику як інтегрального показника, так і його парціальних складових, - а саме: ціннісно-смилова організація особистості, організація діяльності, рішучість, наполегливість, самовладання та самостійність.

Окремі складові інтерпретуються наступним чином: до 8 балів – нерозвиненість якості; 9-16 – достатня розвиненість; 17-24 – найвища розвиненість. Загальна вольова організація вважається нерозвиненою, якщо набрано до 48 балів; достатньо розвиненою – 49-96; розвиненою у найвищій мірі – 97-144 балів.

Для математико-статистичного опрацювання результатів використовувалися наступні методи:

1) З метою вивчення міри виразності досліджуваних змінних використовувалися описові статистики;

2) Для визначення зв'язку інтернет-залежності та показників вольової сфери досліджуваних використовувався кореляційний аналіз Спірмена.

3) В ході визначення особливостей вольової сфери в інтернет-залежних досліджуваних застосовувався порівняльний аналіз незалежних вибірок за методом Манна-Уїтні.

2.3. Визначення виразності інтернет-залежності у студентської молоді

Розглянемо описові статистики, отримані на основі застосування методики «Інтернет залежність» (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1.

Описові статистики, отримані на основі застосування методики «Інтернет залежність»

Показник	Мінімум	Максимум	Середнє	Ст. відх.
Інтернет-залежність	20,00	83,00	40,2396	17,10817

Як ми можемо бачити, загалом по виборці отримано результат, який вказує на легку виразність інтернет-залежності. Відзначимо, що такий результат, з огляду на сучасні тенденції долучення особистості до віртуальних технологій, є вельми очікуваним. Мова йде про те, що наразі інтернет став невід'ємною частиною життя суспільства, - отже, необхідність звернення людей до нього, що може розглядатися в якості потенційного фактору ризику формування інтернет-залежності, постійно збільшується. Крім того, глобальна мережа в умовах сьогодення є у найвищій мірі доступною, що у поєднанні із загальнопоширеним переходом на дистанційний формат навчання також може розглядатися в якості додаткового чинника формування адиктивної поведінки по відношенню до інтернет-мережі.

В контексті зазначеного факту класифікуємо досліджувану вибірку, виділивши в ній осіб, що взагалі не виявляють ознак залежності, та тих, у кого ці ознаки є (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2.

Частотний розподіл вибірки щодо виявлених ознак інтернет-залежності

Категорія	Кількість досліджуваних	Відсоток
Є залежність	55	57,3
Немає залежності	41	42,7
Загалом	96	100,0

Отримані результати вказують на те, що більше половини досліджуваних студентів виявляють ознаки інтернет-залежності. При цьому, серед них виявлено: 29 осіб з легкою виразністю ознак залежності; 25 – з помірною; і лише один досліджуваний – з надмірною. Даний факт підтверджує описані нами вище тенденції щодо нагальності проблеми розповсюдження описуваного виду адикції.

Таким чином, за підсумком визначення виразності інтернет-залежності у студентської молоді ми можемо зробити висновок, що загалом для даної категорії характерна легка тенденція до прояву зазначеної залежності. При цьому вказана тенденція виливається у те, що ознаки інтернет-залежності спостерігаються більш ніж в половини досліджуваних. Хоча, здебільшого проявляє себе або легка виразність інтернет-залежної поведінки, або помірна; - її надмірний рівень серед студентської молоді не є розповсюдженим.

2.4. Дослідження вольової сфери студентської молоді

Розглянемо описові статистики, отримані на основі застосування методики діагностики локусу контролю (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3

Описові статистики, отримані на основі застосування методики діагностики локусу контролю

Показник	Мін.	Макс.	Срдн.	Ст. відх.	Стени
Загальна інтернальність	-98	110	4,427	59,44	3
Щодо досягнень	-67	34	-0,395	19,35	4
Щодо невдач	-30	33	1,322	16,78	3
Щодо сім'ї	-25	27	0,833	14,10	5
Щодо виробничих стосунків	-64	31	-0,093	18,70	2
Щодо міжособових стосунків	-12	10	0,635	5,86	5
Щодо здоров'я	-11	11	0,479	5,59	3

Як вказують отримані результати, загалом по виборці простежується помітна тенденція до екстерналізації локусу контролю, - адже за жодним з показників у стенах не перевищено значення 5.

Найбільш виразна екстернальність у студентської молоді спостерігається за сферою виробничих відносин, - тобто, щодо тих відносин, які в даному випадку визначаються навчальною діяльністю досліджуваних (адже саме ця діяльність в період студентства є повним аналогом виробничої).

Найбільш наближеними до полюсу інтернальності є показники за такими сферами, як сім'я та міжособові стосунки, - тобто, тими сферами, що, як правило, визначають особливості реалізації неформальних контактів особистості.

На наш погляд, виявлена тенденція значною мірою може пояснюватися специфікою сьогоденної соціальної ситуації. Передусім, мова

йде про те, що члени нашого суспільства загалом, і досліджувані студенти в тому числі, більш ніж за три роки повномасштабної війни можуть відчувати значну зневіру у власній спроможності впливати на свою долю, - адже її у більшості аспектів визначає саме наявний військовий конфлікт, що сильно зачіпає усе суспільство. Неможливість повернутися додому для тих, хто виїхав з нього через небезпеку; дистанційний формат навчання, що здебільшого не може забезпечити засвоєння знань у всій прийнятній повноті; відчуття щоденної небезпеки і т.д., - очевидно, що це ті речі, які в нормі сама людина собі навряд би бажала, - отже, всі вони відбуваються поза її волею, то ж, даний факт, безумовно, має пригнічувати прояв екстернальності, - що у підсумку і було відображено в отриманих нами результатах.

Далі поглянемо на описові статистики, отримані на основі застосування методики дослідження вольової саморегуляції (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4

Описові статистики, отримані на основі застосування методики дослідження вольової саморегуляції

Показник	Мінімум	Максимум	Середнє	Ст. відх.
Загальний самоконтроль	2,00	24,00	15,3542	6,33117
Наполегливість	1,00	16,00	10,2292	4,26116
Самовладання	1,00	13,00	8,1979	3,67816

Отримані результати вказують на те, що загалом по виборці спостерігається незначне перевищення показника, за межею якого можна констатувати достатньо високу розвиненість вольової саморегуляції, досліджуваних, і це стосується як самоконтролю загалом, так і окремих його парціальних компонентів – наполегливості та самовладання. Це свідчить про те, що в цілому досліджувані мають прийнятну розвиненість вольових процесів, що проявляється у їхній спроможності досягати поставлених цілей попри перешкоди та контролювати власну поведінку у відповідності до тих

норм і правил, що визначаються ними як найбільш доцільні для ефективного життєвого функціонування.

Отриманий результат, на наш погляд, є свідченням того, що період молодості, до якого відносяться досліджувані, вже є пов'язаним з достатньою особистісною зрілістю, яка є неможливою без розвиненої саморегуляції. Студентська молодь здебільшого самостійно будує свій життєвий шлях, чітко уявляючи, як саме їм слід спрямовувати власні психологічні і психофізіологічні ресурси; на відміну від попереднього періоду (навчання у школі), вона не потребує постійного контролю (з боку вчителів та батьків); студенти усвідомлюють важливість власних дій; зокрема, вони надають собі звіт, що від того, що вони робитимуть протягом навчання у закладі вищої освіти, буде залежати їхнє професійне і особистісне становлення, - отже вони значною мірою підключають до реалізації цих дій вольові компоненти своєї особистості.

Далі поглянемо на описові статистики, отримані на основі застосування методики дослідження вольової організації особистості (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5

Описові статистики, отримані на основі застосування методики дослідження вольової організації особистості

Показник	Мінімум	Максимум	Середнє	Ст. відх.
Ціннісно-смилова організація	0,00	22,00	10,6875	6,25142
Організація діяльності	0,00	21,00	10,6042	6,33201
Рішучість	0,00	22,00	10,4479	6,36747
Наполегливість	0,00	21,00	10,4167	5,14969
Самовладання	0,00	22,00	10,6354	5,38833
Самостійність	0,00	22,00	10,5208	6,19844
Щирість	0,00	14,00	1,7604	2,33394
Загальний показник	7,00	115,00	63,3125	25,23378

Як видно з результатів, наведених у таблиці 2.5, і за парціальними шкалами вольової організації особистості, і за інтегральним показником отримано значення, що відповідають інтервалу достатньої розвиненості досліджуваних якостей.

Такий результат доволі чітко узгоджується з тими даними, що були розглянуті вище, - тобто, з тим, що у досліджуваної студентської молоді було виявлено доволі високу розвиненість вольової саморегуляції.

В даному випадку, знову-таки, можна повторно навести думку про достатню особистісну зрілість людини у молодому віці, яка дозволяє їй добре проявляти вольові якості; а також – про критичну необхідність прояву довільної поведінки в даний період, що зумовлює інтенсивний розвиток вольової сфери студентської молоді.

Отже, ми розглянули виразність показників інтернет-залежності та вольової сфери досліджуваних, і далі, перш ніж приступати до визначення особливостей вольової сфери в інтернет-залежної студентської молоді шляхом порівняльного аналізу, проведемо кореляційний аналіз, на основі якого ми маємо отримати відповідь, наскільки правомірними є підстави проведення зазначеного порівняльного аналізу в контексті того, чи є лінійно пов'язаними між собою дві вказані психологічні категорії. Результати кореляційного аналізу наведено у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Показники кореляцій інтернет-залежності зі змінними, що представляють вольову сферу досліджуваних

Показник, з яким корелює інтернет-залежність	r	p (2-ст.)
Загальна інтернальність	-,215*	,036
Щодо досягнень	-,154	,135
Щодо невдач	-,218*	,033
Щодо сім'ї	-,193	,059
Щодо виробничих стосунків	-,159	,122
Щодо міжособових стосунків	-,230*	,024
Щодо здоров'я	-,206*	,044
Загальний самоконтроль	-,254*	,013

Наполегливість	-,274**	,007
Самовладання	-,217*	,033
Ціннісно-смилова організація	-,459**	,000

Таблиця 2.6 (продовження)

Показники кореляцій інтернет-залежності зі змінними, що представляють
вольову сферу досліджуваних

Показник, з яким корелює інтернет-залежність	r	p (2-ст.)
Організація діяльності	-,370**	,000
Рішучість	-,357**	,000
Наполегливість	-,443**	,000
Самовладання	-,454**	,000
Самостійність	-,499**	,000
Щирість	-,069	,505
Загальний показник	-,590**	,000

Примітка: * $p \leq 0.05$; ** $p \leq 0.01$

Як можна бачити з отриманих результатів, було встановлено значущу зворотну кореляцію інтернет-залежності з такими показниками інтернальності, як загальна інтернальність, інтернальність у сфері невдач, інтернальність у сфері міжособових стосунків та інтернальність у сфері здоров'я. Крім того, виявлено значущу зворотну кореляцію інтернет-залежності з усіма складовими як вольової саморегуляції, так і вольової організації особистості досліджуваних.

Наведені результати є доволі очікуваними, враховуючи те, що адиктивна природа інтернет-залежності сама по собі суперечить природі вольових проявів: залежна особистість є малоспроможною або взагалі неспроможною до протистояння предмету залежності; всі її вольові ресурси підкорюються цьому предмету і, як правило, не розповсюджуються на інші сфери життєдіяльності. І, як ми бачимо, з огляду на отримані дані, - тенденція до зростання залежності пов'язана зі збільшенням прагнення студентської молоді покласти відповідальність за своє життя загалом на зовнішні обставини, що особливо яскраво проявляється у сфері невдач, сфері

міжособових стосунків та сфері здоров'я; крім того, така тенденція супроводжується зниженням наполегливості, самовладання, ціннісно-сміслової організації особистості, її здатності до організації діяльності, рішучості та самостійності.

Також зазначимо, що отримані значущі кореляції надають нам доволі переконливі підстави очікувати достовірні розбіжності у вольовій сфері між особами, що мають інтернет-залежність навіть при незначній її виразності, та особами, що її не мають.

Отже, підведемо підсумок на основі проведеного у даному підрозділі аналізу. Загалом серед студентської молоді простежується помітна тенденція до екстерналізації локусу контролю, - тобто, до покладання відповідальності за все, що відбувається з ними, на зовнішні обставини і долю, що особливо сильно проявляється у сфері навчальних відносин; дещо меншою мірою ця тенденція помітна у сферах сімейних та міжособистісних стосунків, проте і в даному випадку слід говорити про певну перевагу екстернальності над інтернальністю.

Проте, при цьому студентська молодь має достатньо високу розвиненість вольової саморегуляції, і це стосується як самоконтролю загалом, так і його парціальних компонентів – наполегливості та самовладання. Крім того, дані особи характеризуються прийнятним рівнем розвитку вольової організації особистості.

Нарешті, підкреслимо, що ході визначення зв'язків показника інтернет-залежності студентської молоді з показниками вольової сфери було встановлено значущу зворотну кореляцію надмірного потягу до перебування у глобальній мережі з такими показниками інтернальності, як загальна інтернальність, інтернальність у сфері невдач, інтернальність у сфері міжособових стосунків та інтернальність у сфері здоров'я. Крім того, виявлено значущу зворотну кореляцію інтернет-залежності з усіма складовими як вольової саморегуляції, так і вольової організації особистості досліджуваних.

Далі приступимо до визначення особливостей вольової сфери в інтернет-залежної студентської молоді шляхом порівняльного аналізу груп досліджуваних, що виявляють ознаки даної залежності, і що їх не виявляють.

2.5. Визначення особливостей вольової сфери в інтернет-залежної студентської молоді

У п. 2.3 нами було виявлено, що група досліджуваних з ознаками інтернет-залежності складається з 55 осіб; осіб, що не демонструють ознак залежності – 41 особа. То ж, приступимо до проведення порівняльного аналізу за допомогою методу Манна-Уїтні. Спочатку порівняємо показники інтернальності (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7

Результати порівняльного аналізу показників інтернальності осіб з ознаками інтернет-залежності та осіб, що не демонструють ознаки інтернет-залежності

Показник	Група	Ср. ранг	U	W	Z	P
Загальна інтернальність	Є залежність	42,35	789,0*	2329,0	-2,507	,012
	Немає залежності	56,76				
Щодо досягнень	Є залежність	43,50	852,5*	2392,5	-2,037	,042
	Немає залежності	55,21				
Щодо невдач	Є залежність	42,27	785,0*	2325,0	-2,53827	,011
	Немає залежності	56,85				
Щодо сім'ї	Є залежність	42,46	795,5*	2335,5	-2,461	,014
	Немає залежності	56,60				
Щодо виробничих стосунків	Є залежність	43,70	863,5*	2403,5	-1,956	,050
	Немає залежності	54,94				
Щодо міжособових стосунків	Є залежність	41,99	769,5* *	2309,5	-2,657	,008
	Немає залежності	57,23				
Щодо здоров'я	Є залежність	42,86	817,5*	2357,5	-2,300	,021
	Немає залежності	56,06				

Примітка: * $p \leq 0.05$; ** $p \leq 0.01$

Результати порівняльного аналізу засвідчують те, що за всіма парціальними показниками інтернальності і за її загальним показником зокрема, встановлено статистично значущі розбіжності, за яких група осіб, що не має інтернет-залежності, достовірно переважає групу залежних досліджуваних.

Тобто, інтернет-залежна молодь виявляє схильність до того, щоб не брати на себе відповідальність за те, що відбувається в усіх сферах їхнього життя; вони навпаки прагнуть покласти її на зовнішні обставини, оточуючих людей, долю тощо.

Такий результат ми схильні пояснювати тим, що постійна потреба до перебування у глобальній мережі, властива залежній особистості, відсуває на другий план усі життєві справи, які не стосуються задоволення цієї потреби. Як наслідок, такі особи можуть відчувати значну байдужість, безучасність по відношенню до зазначених справ; відсутність залученості до них, - що у підсумку неодмінно знижуватиме спрямованість на взяття за них відповідальності і проявлятиметься у домінуванні екстернальності над інтернальністю – як було показано в отриманих нами результатах.

Тепер поглянемо на результати порівняльного аналізу показників вольової саморегуляції особистості (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8

Результати порівняльного аналізу показників вольової саморегуляції осіб з ознаками інтернет-залежності та осіб, що не демонструють ознаки інтернет-залежності

Показник	Група	Ср. ранг	U	W	Z	P
Загальний самоконтроль	Є залежність	40,63	694,5*	2234,5	-3,214	,001
	Немає залежності	59,06	*			
Наполегливість	Є залежність	40,27	675,0*	2215,0	-3,365	,001
	Немає залежності	59,54	*			
Самовладання	Є залежність	42,32	787,5*	2327,5	-2,530	,011

	Немає залежності	56,79				
--	------------------	-------	--	--	--	--

*Примітка: * $p \leq 0.05$; ** $p \leq 0.01$*

Як ми можемо бачити з таблиці 2.8, - встановлено достовірну міжгрупову розбіжність як за інтегральним показником саморегуляції (загальним самоконтролем), так і за її парціальними складовими (за наполегливістю та самовладанням). Середні ранги вказують на те, що в інтернет-залежних осіб вольова саморегуляція є достовірно менш розвиненою, ніж в осіб без ознак залежності.

Знову-таки, на наш погляд, тут варто нагадати виказану вище думку щодо того, що принципова сутність інтернет-залежності йде врозріз з вольовою спрямованістю особистості, - адже воля передбачає як раз незалежність від обставин, які заважають досягненню життєво важливих цілей, в той час як для залежної особистості цими обставинами може вважатися постійне прагнення до перебування у глобальній мережі, якому їй вкрай важко протистояти.

Крім того, ми схилиємося до думки, що не тільки потяг до задоволення адикції інтернет-залежними особами може пояснювати такий результат, а ще й характер взаємодії з середовищем при наявності даного розладу. Передусім, мова йде про те, що для інтернет-залежної особистості характерне домінування перебування у віртуальному всесвіті, специфіка взаємодії з яким сильно відрізняється від того, як людина поводить себе у реальному середовищі. Зокрема, віртуальні потреби задовольнити набагато простіше, ніж реальні: знайти партнерів для спілкування, обрати розваги на дозвілля, відшукати інформацію тощо. В такому випадку в особистості просто не виникає потреби у значному докладанні вольових зусиль, - відповідно, це не сприяє розвитку вольових якостей, що у підсумку призводить до пригнічення вольової сфери загалом.

Нарешті, поглянемо на результати порівняльного аналізу показників вольової організації особистості (таблиця 2.9).

Таблиця 2.9

Результати порівняльного аналізу показників вольової організації осіб з ознаками інтернет-залежності та осіб, що не демонструють ознаки інтернет-залежності

Показник	Група	Ср. ранг	U	W	Z	P
Ціннісно-смилова організація	Є залежність	37,16	504,0	2044,0	-4,626	,000
	Немає залежності	63,71				
Організація діяльності	Є залежність	40,07	664,0	2204,0	-3,439	,001
	Немає залежності	59,80				
Рішучість	Є залежність	40,75	701,5	2241,5	-3,162	,002
	Немає залежності	58,89				
Наполегливість	Є залежність	36,40	462,0	2002,0	-4,943	,000
	Немає залежності	64,73				
Самовладання	Є залежність	37,30	511,5	2051,5	-4,572	,000
	Немає залежності	63,52				
Самостійність	Є залежність	37,49	522,0	2062,0	-4,493	,000
	Немає залежності	63,27				
Загальний показник	Є залежність	34,32	347,5	1887,5	-5,778	,000
	Немає залежності	67,52				

Представлені у таблиці 2.9 результати вказують на те, що розвиненість вольової організації особистості у всіх її компонентах в осіб з ознаками інтернет-залежності є достовірно нижчою, - дані особи мають значущо слабшу ціннісно-смилову організацію і поступаються досліджуваним без залежності у спроможності до організації діяльності, рішучості, самостійності та, знову-таки, наполегливості та самовладанні.

Якщо до цього ми розглядали вольову саморегуляцію як динамічний механізм, що визначає особливості поведінки людини у конкретних ситуаціях, то тепер, звернувшись до вольової організації особистості як до структурної характеристики, що ґрунтується на системі узагальнюючих диспозицій, ми так само бачимо суттєву розбіжність у її представленості серед осіб, що мають ознаки інтернет-залежності, і досліджуваних, що їх не мають. Отже, в даному випадку слід говорити про те, що не тільки виключно вольова активність в умовах інтернет-залежності має свою особливу специфіку, як це зазначалося вище, а й взагалі її має вся

особистісна організація вольових процесів. Дана специфіка полягає в тому, що вказана організація зазнає відчутного пригнічення при формуванні адикції від глобальних мереж, що, на наш погляд, може зумовлюватися не тільки вже названими нами факторами – природою інтернет-залежності, що суперечить принципам вольового зусилля та другорядністю життєвих подій, не пов'язаних з інтернетом, через яку залежні особистості не вбачають проявляти вольові зусилля заради цих подій, а й з тим, що адиктивна поведінка в цілому не дозволяє повноцінно розкрити особистісний потенціал, - в тому числі, і його вольовий компонент. Тут мова може йти, передусім, про те, що залежність значною мірою обмежує функціонування особистості, завдяки чому людина втрачає багато можливостей для набуття продуктивного життєвого досвіду, на основі якого вона б могла збільшувати ефективність розвитку власної вольової сфери.

Таким чином, підводячи підсумки проведеному аналізу, ми маємо визнати, що розбіжності у вольовій сфері між студентською молоддю з інтернет-залежністю та їхніми однолітками, що не мають ознак адиктивної поведінки, є надзвичайно виразними. Зокрема, це проявляється в тому, що інтернет-залежні студенти молодого віку демонструють виразніше прагнення до покладання відповідальності за все, що відбувається з ними, на зовнішні обставини, - і це проявляється і в сферах оцінки досягнень та невдач, і в сферах сімейних, виробничих та міжособистісних стосунків, і в сфері здоров'я. Крім того, дані особи демонструють менш розвинену вольову саморегуляцію поведінки, ніж студенти, що не проявляють адиктивних ознак, - зокрема, це стосується їхнього браку наполегливості та самовладання. Нарешті, інтернет-залежна студентська молодь, у порівнянні з особами без залежності, демонструє нижчу розвиненість вольової організації особистості як структурної характеристики, що ґрунтується на системі узагальнюючих диспозицій, і проявляється у даних осіб в тому, що вони мають значущо слабшу ціннісно-смислову організацію і поступаються досліджуваним без залежності у спроможності до організації діяльності, рішучості та самостійності.

Висновки до розділу II

1. Загалом для студентської молоді характерна легка тенденція до прояву інтернет-залежності, яка виливається у те, що ознаки надмірної прихильності до глобальної мережі спостерігаються більш ніж в половини досліджуваних осіб. Хоча, здебільшого серед них проявляє себе або легка виразність інтернет-залежної поведінки, або помірної; - її надмірний рівень серед студентської молоді не є розповсюдженим.

2. Щодо вольової сфери студентської молоді, то загалом серед даних осіб простежується помітна тенденція до екстерналізації локусу контролю, - тобто, до покладання відповідальності за все, що відбувається з ними, на зовнішні обставини і долю, що особливо сильно проявляється у сфері навчальних відносин; дещо меншою мірою ця тенденція помітна у сферах сімейних та міжособистісних стосунків, проте і в даному випадку слід говорити про певну перевагу екстернальності над інтернальністю. Проте, при цьому студентська молодь має достатньо високу розвиненість вольової саморегуляції, і це стосується як самоконтролю загалом, так і його парціальних компонентів – наполегливості та самовладання. Крім того, дані особи характеризуються прийнятним рівнем розвитку вольової організації особистості.

3. В ході визначення зв'язків показника інтернет-залежності студентської молоді з показниками вольової сфери було встановлено значущу зворотну кореляцію надмірного потягу до перебування у глобальній мережі з такими показниками інтернальності, як загальна інтернальність, інтернальність у сфері невдач, інтернальність у сфері міжособових стосунків та інтернальність у сфері здоров'я. Крім того, виявлено значущу зворотну кореляцію інтернет-залежності з усіма складовими як вольової саморегуляції, так і вольової організації особистості досліджуваних.

4. Інтернет-залежні студенти молодого віку демонструють виразніше прагнення до покладання відповідальності за все, що відбувається

з ними, на зовнішні обставини, - і це проявляється і в сферах оцінки досягнень та невдач, і в сферах сімейних, виробничих та міжособистісних стосунків, і в сфері здоров'я. Крім того, дані особи демонструють менш розвинену вольову саморегуляцію поведінки, ніж студенти, що не проявляють адиктивних ознак, - зокрема, це стосується їхнього браку наполегливості та самовладання. Нарешті, інтернет-залежна студентська молодь, у порівнянні з особами без залежності, демонструє нижчу розвиненість вольової організації особистості як структурної характеристики, що ґрунтується на системі узагальнюючих диспозицій, і проявляється у даних осіб в тому, що вони мають значущо слабшу ціннісно-смыслову організацію і поступаються досліджуваним без залежності у спроможності до організації діяльності, рішучості та самостійності.

2. Загалом для студентської молоді характерна легка тенденція до прояву інтернет-залежності, яка виливається у те, що ознаки надмірної прихильності до глобальної мережі спостерігаються більш ніж в половині досліджуваних осіб. Хоча, здебільшого серед них проявляє себе або легка виразність інтернет-залежної поведінки, або помірна; - її надмірний рівень серед студентської молоді не є розповсюдженим.

3. В цілому серед студентської молоді простежується помітна тенденція до екстерналізації локусу контролю, - тобто, до покладання відповідальності за все, що відбувається з ними, на зовнішні обставини і долю, що особливо сильно проявляється у сфері навчальних відносин; дещо меншою мірою ця тенденція помітна у сферах сімейних та міжособистісних стосунків, проте і в даному випадку слід говорити про певну перевагу екстернальності над інтернальністю. Проте, при цьому студентська молодь має достатньо високу розвиненість вольової саморегуляції, і це стосується як самоконтролю загалом, так і його парціальних компонентів – наполегливості та самовладання. Крім того, дані особи характеризуються прийнятним рівнем розвитку вольової організації особистості.

4. Особливості вольової сфери інтернет-залежної студентської молоді полягають в тому, що дані особи демонструють виразніше прагнення до покладання відповідальності за все, що відбувається з ними, на зовнішні обставини, - і це проявляється і в сферах оцінки досягнень та невдач, і в сферах сімейних, виробничих та міжособистісних стосунків, і в сфері здоров'я. Крім того, дані особи демонструють менш розвинену вольову саморегуляцію поведінки, ніж студенти, що не проявляють адиктивних ознак, - зокрема, це стосується їхнього браку наполегливості та самовладання. Нарешті, інтернет-залежна студентська молодь, у порівнянні з особами без залежності, демонструє нижчу розвиненість вольової організації особистості як структурної характеристики, що ґрунтується на системі узагальнюючих диспозицій, і проявляється у даних осіб в тому, що вони мають значущо слабшу ціннісно-смислову організацію і поступаються досліджуваним без залежності у спроможності до організації діяльності, рішучості та самостійності.

ВИСНОВКИ

На основі отриманих результатів у відповідності до завдань дослідження ми можемо зробити наступні висновки:

1. Інтернет-залежність являє собою поведінковий розлад, що проявляється у надмірному потязі до перебування у веб-мережі, який важко піддається контролю з боку залежної людини, і який пов'язаний з низкою психологічних проблем, серед яких одними з найбільш нагальних є проблеми функціонування вольової сфери. Вольова сфера являє собою одну зі складових більш загальної емоційно-вольової категорії функціонування особистості, основним призначенням якої є забезпечення її довільної активності, що включає утримання на прийнятному рівні мотивації, контроль імпульсів, концентрацію уваги, подолання перешкод, що заважають вирішенню життєвих задач тощо. Особливості вольової сфери в контексті молодості як вікового періоду, пов'язаного зі здобуттям вищої освіти відіграють надзвичайно важливу роль для всебічного розвитку особистості в цей період. Ці особливості полягають в тому, що вольові процеси студентської молоді, як правило, спрямовуються на розв'язання конфлікту між прагненням до набуття максимальної професійної компетентності та устремлінням в бік інтимної та міжособистісної взаємодії, за рахунок чого визначається вектор життєдіяльності усього подальшого дорослого життя.

2. Загалом для студентської молоді характерна легка тенденція до прояву зазначеної залежності. При цьому вказана тенденція виливається у те, що ознаки інтернет-залежності спостерігаються більш ніж в половині досліджуваних. Хоча, здебільшого проявляє себе або легка виразність інтернет-залежної поведінки, або помірна; - її надмірний рівень серед студентської молоді не є розповсюдженим.

3. Особливості локусу контролю інтернет-залежної студентської молоді полягають в тому, що дані особи, у порівнянні зі студентами, які не демонструють ознак залежності, виявляють виразніше прагнення до

покладання відповідальності за все, що відбувається з ними, на зовнішні обставини, - що проявляється і в сферах оцінки досягнень та невдач, і в сферах сімейних, виробничих та міжособистісних стосунків, і в сфері здоров'я. При цьому, такі особливості спостерігаються на тлі того, що загалом для студентської молоді характерна тенденція до переважання екстернальності над інтернальністю.

4. В ході встановлення особливостей вольової саморегуляції інтернет-залежної студентської молоді було виявлено, що дані особи, у порівнянні з тими, хто не має ознак інтернет-залежності, демонструють меншу розвиненість вольового самоконтролю поведінки, - зокрема, це стосується їхнього браку наполегливості та самовладання, що проявляється у недостатній спроможності досягати цілей, не пов'язаних з процесом перебування у глобальній мережі, та здатності до дотримання тих моделей поведінки, які сприяють продуктивному та ефективному вирішенню життєво важливих завдань. Особливостями вольової організації особистості як структурної характеристики, яка ґрунтується на системі узагальнюючих диспозицій, в інтернет-залежної молоді є те, що дані особи, у порівнянні зі студентами без залежності, демонструють її нижчу розвиненість у всіх компонентах – вони мають значущо слабшу ціннісно-смыслову організацію і поступаються у спроможності до організації діяльності, рішучості, наполегливості, самовладанні та самостійності. При цьому, такі особливості спостерігаються на тлі того, що загалом для студентської молоді характерний прийнятний рівень розвитку вольової організації особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балашов Е. Психологічні особливості та механізми саморегуляції в навчальній діяльності студентів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»*. 2017. Вип. 5. с. 204-217.
2. Бугайова Н. М. Трансформація особистості в епоху цифрових технологій. *Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Київ. Загальна психологія. Історична психологія. Етнічна психологія*. 2019. №9, випуск 12. С. 16-25.
3. Вакуліч Т. М. Психологічні чинники запобігання Інтернет-залежності підлітків : дис. ... кандидата психол. наук : 19.00.07. Київ, 2006. 269 с.
4. Воропай А. О., Шиліна А. А. Психологічні особливості підлітків, схильних до Інтернет-залежності. URL: https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi38/pravobezpeka2012n1v43/pb-1_68.pdf. Дата звернення: 09.01.2025.
5. Гільман А. Емоційно-вольова саморегуляція у формуванні саногенного мислення студентської молоді. *Науковий вісник Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського*. 2017. с. 51-55.
6. Гімаєва Ю. А., Малофейкіна К. О. Особистісна зрілість та суб'єктивне благополуччя у студентів-психологів різних форм навчання. *Психологія студента* : колективна монографія / В. О. Олефір, І. В. Кряж, Н. П. Крейдун та ін. ; за заг. ред. В. О. Олефіра, І. В. Кряж. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. С. 70-94.
7. Гімаєва Ю., Маркіна А. Зв'язок копінг-стратегій зі стилями саморегуляції поведінки та особистісною зрілістю у хлопців та дівчат студентського віку. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Психологія»*. 2022. (72). С. 59-66.
8. Гуревич Р. С., Козяр М. М. Інтернет-залежність як проблема сучасної молоді та суспільства. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні*

методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2018. Вип. 50. С. 35-40.

9. Житник В.В., Тернопільська В.І. Залежність молоді від веб-серфінгу як наукова проблема. *Інноваційна педагогіка. Теорія і методика професійної освіти.* 2024. Випуск 68. Том 2. С. 174-177.
10. Зінченко О. В. Емпіричне дослідження психологічних характеристик інтернет-спілкування у підлітковому віці. *Проблеми сучасної психології.* 2015. Вип. 29. С. 251-265.
11. Зуєв І.О., Ткаченко І.В. Особистісна зрілість і самореалізація особистості студентів технічних спеціальностей. *Психологія студента* : колективна монографія / В. О. Олефір, І. В. Кряж, Н. П. Крейдун та ін. ; за заг. ред. В. О. Олефіра, І. В. Кряж. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. С. 110-132.
12. Ісакова Т. О. Інтернет-залежність як новий феномен сучасного світу: сутність і проблеми. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2011-10/Internet_zal-bcba2.pdf. Дата звернення: 07.01.2025.
13. Камінська О. В. Інтернет-залежність як актуальна проблема сьогодення. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?c21com=2&i21dbn=ujrn&p21dbn=ujrn&image_file_download=1&image_file_name=pdf/nznuoapp_2013_22_11.pdf. Дата звернення: 11.01.2025.
14. Костюк Ю. Соціально-педагогічна корекція інтернет-залежності студентської молоді. Запоріжжя, 2020. 105 с.
15. Корнієнко В. В., Ніканорова Ю. В., Кулешова Т. В. Інтернет-залежність як чинник порушення міжособистісного спілкування. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Педагогіка і психологія.* 2015. Т. 21, вип. 19. С. 87-93.
16. Крейдун Н. П., Невоєнна О. А., Яворовська Л. М. Самоорганізація та самоефективність у навчальній діяльності студентів. *Психологія студента* : колективна монографія / В. О. Олефір, І. В. Кряж, Н. П.

- Крейдун та ін. ; за заг. ред. В. О. Олефіра, І. В. Кряж. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. С. 32-46.
17. Кузнєцов М.А., Козуб Я.В. Емоційне ставлення студентів до навчання : [монографія]. Харків: Вид-во «Діса плюс», 2017. 284 с.
 18. Кузнєцов М.А., Фоменко К.І., Полілуєва І.В. Емоційно-вольова регуляція суб'єкта художньо спортивної діяльності. Харків: «Діса плюс», 2019. 182 с.
 19. Леван Д. В. Психологічний портрет Інтернет-залежного користувача у підлітковому віці. *Актуальні проблеми психології в закладах освіти*. 2019. Вип. 9. С. 107-112.
 20. Моцик Р. В. Інтернет-залежність та її вплив на виховання сучасної людини. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2015. Вип. 18. С. 292-297.
 21. Нечепоренко М.В. Емоційно-вольова культура студента / Монографія. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/46592653.pdf>. Дата звернення: 14.01.2025.
 22. Олефір В. О., Боснюк В. Ф. Роль особистісних ресурсів у відносинах між вимогами освітнього середовища та академічним вигоранням. *Психологія студента* : колективна монографія / В. О. Олефір, І. В. Кряж, Н. П. Крейдун та ін. ; за заг. ред. В. О. Олефіра, І. В. Кряж. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2023. С. 8-31.
 23. Посохова В. В. Соціально-психологічні особливості формування життєвих планів Інтернет-залежної молоді : дис... кандидата психол. наук : 19.00.07. Київ, 2016. 155 с.
 24. Потьомкіна Н. З. Інтернет-залежність у юнацтва як об'єкт соціально-педагогічної профілактики. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2019. № 1(1). С. 64-74.
 25. Сергєєнкова О.П. Вікова психологія. Київ : Центр учбової літератури, 2023. 376 с.

26. Хміль Я. В. Поняття «Інтернет-залежність» у соціогуманітарних науках та специфіка його дослідження в соціології. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?c21com=2&i21dbn=ujrn&p21dbn=ujrn&image_file_download=1&image_file_name=pdf/vlnu_sociology_2012_6_35.pdf. Дата звернення: 21.01.2025.
27. Ходан В. П., Богуш В. М. Комп'ютерна та інтернет залежність як хвороба XXI століття. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?c21com=2&i21dbn=ujrn&p21dbn=ujrn&image_file_download=1&image_file_name=pdf/mnf_2012_10_35.pdf. Дата звернення: 21.01.2025.
28. Царькова О.В. Методи емоційно-вольової саморегуляції психологічного стану студентів. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?c21com=2&i21dbn=ujrn&p21dbn=ujrn&image_file_download=1&image_file_name=pdf/nvmdups_2013_2_10_63.pdf. Дата звернення: 11.01.2025.
29. Церковний А. О. Аспекти формування Інтернет залежності. URL: <http://liber.onu.edu.ua/opacunicode/index.php?url=/notices/index/IdNotice:150520/Source:default>. Дата звернення: 04.01.2025.
30. Шевченко Н. Розвиток емоційно - вольової саморегуляції студентів в умовах вищого навчального закладу. *Науковий журнал «Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології»*. Суми СумДПУ ім. А.С.Макаренка. 2016. С.473-457.
31. Шугайло Я. В. Інтернет-залежність та проблема її профілактики серед дітей та підлітків. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2015. № 2. С. 17-24.
32. Eisen A., Fishbein M. A theory of reasoned action: Some applications and implications. *Nebraska Symposium on Motivation*. 1979. 27. P. 65-116.

33. Bandura A. Social reinforcement and behavior change—symposium, behavior theory and identificatory learning. *American journal of orthopsychiatry*. 2020. Vol. 33, № 4. P. 591–601.
34. Cash H., Rae C. D., Steel A. H., Winkler A. Internet Addiction: A Brief Summary of Research and Practice. *Curr Psychiatry Rev*. 2012; 8(4). P. 292-298.
35. Damasio A. R. Descartes' error. New York: Avon Books, 1994. 346 p.
36. Deci E., Ryan R. Self-determination theory: a macrotheory of human motivation, development, and health. *Canadian Psychology*. 2008. Vol. 49, №. 3. P. 182-185.
37. Freud S. The Ego and the Id. In J. Strachey et al. (Trans.), The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XIX. London: Hogarth Press. 1923. P. 12-66.
38. Heckhausen H. Motivation and Action. Springer Berlin, Heidelberg, 1991. 504 p.
39. James W. What Is an Emotion? *Mind*. Vol. 9, №34. 1884. P. 188-205.
40. Lourenço A. A., Paiva M. O. A. Self-Regulation in Academic Success: Exploring the Impact of Volitional Control Strategies, Time Management Planning, and Procrastination. *International Journal of Changes in Education*. 2024. P1.0.
41. Orzack M. N. Computer addiction: What is it? *Psychiatric Times*. 1998; 15 (8). P. 34-38.
42. Shaw M., Black D. W. Internet addiction: definition, assessment, epidemiology and clinical management. *CNS Drugs*. 2008; 22(5). P353-365.
43. Talk Story about Dr. Ivan K. Goldberg and the Internet Addiction Disorder. *The New Yorker*. January 13. 1997. P. 28-30.
44. Young K. S. Psychology of computer use: XL. Addictive use of the Internet: A case that breaks the stereotype. *Psychol Rep*. 1996. 79 (3 Pt 1). P. 899–902.

АНОТАЦІЯ

Глушко О.О. - Особливості вольової сфери в інтернет-залежної студентської молоді

Робота присвячена вивченню специфіки функціонування вольової сфери осіб молодого віку, що здобувають вищу освіту, в умовах наявності інтернет-залежності.

В ході теоретичного аналізу було розглянуто феномен інтернет-залежності, поняття вольової сфери особистості, а також - особливості вольової сфери в контексті молодості як вікового періоду, пов'язаного зі здобуттям вищої освіти.

Емпіричне дослідження проводилося на вибірці студентів факультету психології, а також економічного та біологічного факультетів Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, у кількості 96 осіб із застосуванням таких методик, як: Методика «Інтернет залежність» (К. Янг, в україномовній адаптації Г. Ващинець); опитувальник локусу контролю Роттера (адаптація Л. Кадишева); методика дослідження вольової саморегуляції Т. Пашукової; методика дослідження вольової організації особистості (україномовна адаптація: М. В. Лемак, В. Ю. Петрище).

В ході роботи було проведено визначення виразності інтернет-залежності у студентської молоді; дослідження їхньої вольової сфери, і безпосереднє визначення особливостей вольової сфери в інтернет-залежної студентської молоді, яке здійснювалося шляхом порівняльного аналізу груп осіб, що виявили ознаки вказаної адикції, і що їх не виявили.

Ключові слова: інтернет-залежність, вольова сфера, локус контролю, вольова саморегуляція, вольова організація, студентська молодь, молодість, особи молодого віку, веб-мережа, вольові ресурси.

ABSTRACT

Hlushko O.O. - Peculiarities of the volitional sphere in the Internet-long-term student youth

The work is dedicated to the development of the specifics of the functioning of the volitional sphere of the young age, which creates awareness in the minds of the Internet addiction.

During the theoretical analysis, the phenomenon of Internet dependency, the concept of the volitional sphere of specialness, as well as the particularity of the volitional sphere in the context of youth as a secular period associated with the development of high light was examined.

An empirical study was carried out on a sample of students from the Faculty of Psychology, as well as the Economics and Biological Faculty of the Kharkiv National University named after V.N. Karazin, there are a total of 96 examples based on such methods as: "Internet Deposit" Methodology (K. Young, in the Ukrainian adaptation by G. Vashchynets); nursery to the Rotter locus of control (adapted by L. Kadishev); methodology for studying volitional self-regulation by T. Pashukova; methodology for studying volitional organization of specialness (Ukrainian adaptation: M. V. Lemak, V. Yu. Petrishche).

During the work, the level of Internet addiction among young students was assessed; research of the current volitional sphere, and the absolute importance of the peculiarities of the volitional sphere in the Internet-long-term student youth, as was the result of a thorough analysis of the groups of personalities that were revealed signs of the imposed addiction, and yet they were not revealed.

Key words: Internet dependency, volitional sphere, locus of control, volitional self-regulation, volitional organization, student youth, youth, young people, web resources, volitional resources.